

ความรุนแรงต่อคนพิการ: สถานการณ์ สิทธิ และความท้าทาย ในการคุ้มครองเด็กและผู้หญิงพิการ

ณัฐกานต์ โนรี^{1,*} และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล²

¹นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม

^{1,2}ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*ผู้ประพันธ์บรรณกิจ อีเมล Nattakarn.noree@gmail.com

วันที่รับต้นฉบับบทความ: 20 มีนาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 03 มิถุนายน 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 05 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

ความรุนแรงต่อคนพิการเป็นความท้าทายสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการ คนพิการ โดยเฉพาะเด็กและผู้หญิงพิการมีความเสี่ยงสูงกว่าคนไม่พิการในการถูกกระทำความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ความรุนแรงส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นในครอบครัวหรือจากบุคคลที่มีอำนาจในการดูแล คนพิการมีอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิและบริการด้วยเหตุจากการเลือกปฏิบัติและขาดความรู้เกี่ยวกับบริการที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบจากความรุนแรงทำให้คนพิการเผชิญกับปัญหาสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ และอาจก่อให้เกิดความพิการเพิ่มเติม ความทับซ้อนของอัตลักษณ์ทำให้คนพิการเผชิญกับความรุนแรงมากขึ้น การรับมือกับความท้าทายนี้ยังขาดการบูรณาการอย่างเป็นระบบ การศึกษาที่เกี่ยวข้องมักไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในปัจจุบัน และข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงต่อคนพิการไม่ได้รับการรายงานอย่างเพียงพอ ทำให้ขาดการแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับคนพิการ โดยเฉพาะเด็กและผู้หญิงพิการ โดยมีข้อเสนอแนะในการป้องกันและคุ้มครองคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง อาทิ การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง การพัฒนาฐานข้อมูลคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับการคุ้มครองคนพิการ การฝึกอบรมทีมสหวิชาชีพเพื่อให้การคุ้มครองคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง และ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและคุ้มครองคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง

คำสำคัญ: คนพิการ ความรุนแรงต่อคนพิการ ความทับซ้อนของอัตลักษณ์

Violence Against Persons with Disabilities: Situation, Rights, and Protection Challenges of Children and Women with Disabilities

Nattakarn Noree^{1,*} and Unisa Lerdtomornsakul²

¹Ph.D. Candidate Doctor of Philosophy Program in Criminology and Criminal Justice,

^{1,2}Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science,
Chulalongkorn University

*Corresponding Author Email: Nattakarn.noree@gmail.com

Received: March 20, 2025

Revised: June 03, 2025

Accepted: June 05, 2025

Abstract

Violence against persons with disabilities represents a critical challenge that significantly affects their quality of life. Persons with disabilities—especially women and children—are at a higher risk of experiencing various forms of violence compared to those without disabilities. Such violence most frequently occurs within families or is perpetrated by individuals in caregiving or authoritative roles. Structural and attitudinal barriers, such as discrimination and a lack of knowledge about available services, often hinder persons with disabilities from accessing their rights and essential support systems. The consequences of violence can lead to both physical and psychological health issues, and in some cases, may result in the onset of new or aggravated impairments. The intersectionality of identities further intensifies individuals' vulnerability to violence. Efforts to address this issue remain fragmented and lack comprehensive integration. Existing studies are often outdated or inadequate in capturing the current complexity of the situation, and available data on violence against persons with disabilities is insufficient and underreported. This gap has contributed to a lack of effective, evidence-based interventions. The objective of this academic article is to examine the situation of violence against persons with disabilities, with a particular focus on women and children with disabilities, and to provide recommendations for their protection and prevention of violence. Key recommendations include the reforming relevant laws and policies, developing a national database on cases of violence against persons with disabilities, developing operational guidelines for protection services, training multi-disciplinary teams to respond effectively to cases, and promoting research focused on violence prevention and protection of persons with disabilities.

Keywords: Persons with Disabilities, Violence Against Persons with Disabilities, Intersectionality

บทนำ

ความพิการเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายของมนุษย์ ประชากรเกือบทุกคนจะประสบกับความพิการชั่วคราวหรือถาวรในช่วงของชีวิต รายงานความเสมอภาคด้านสุขภาพสำหรับคนพิการระดับโลก (Global Report on Health Equity for Persons with Disabilities) ระบุว่า มีจำนวนคนพิการมากกว่า 1.30 พันล้านคน หรือประมาณร้อยละ 16 ของประชากรโลก (World Health Organization, 2022) ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากรายงาน พ.ศ. 2554 ที่ระบุว่า ผู้คนมากกว่าหนึ่งพันล้านคน หรือประมาณร้อยละ 15 ของประชากรโลก อาศัยอยู่กับความพิการบางรูปแบบและมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คนพิการประมาณสี่ในห้าคนอาศัยอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาและมากกว่าร้อยละ 80 อาศัยอยู่ในประเทศกำลังพัฒนามีความเป็นอยู่อย่างยากจนข้นแค้นและมีความเปราะบางต่อการถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน

คนพิการในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลการสำรวจสถานการณ์คนพิการในประเทศไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2567 (Department of Empowerment of Persons with Disabilities, 2025) พบว่า จำนวนคนพิการที่ขึ้นทะเบียนคนพิการ 12 ปีย้อนหลัง มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 1,484,647 คนในปี 2556 เป็น 2,199,925 คนในปี 2567 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 67.49 โดยในปี 2567 มีจำนวนประชากรพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการจำนวน 2,199,925 คน หรือร้อยละ 3.33 ของประชากรไทย แบ่งเป็นคนพิการเพศชายจำนวน 1,133,203 คน (ร้อยละ 51.51) และเพศหญิงจำนวน 1,066,722 คน (ร้อยละ 48.49) รายงานการสำรวจความพิการของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ระบุว่า คนพิการในประเทศไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครอบครัวยากจน เข้าไม่ถึงบริการส่งเสริมสุขภาพหรือการรักษา เด็กพิการจำนวนมากขาดโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนา ทำให้ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้นและถูกลดทอนความสามารถในการป้องกันตนเอง (National Statistical Office & United Nations Children's Fund, 2022)

สถานการณ์ของคนพิการในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับสถานการณ์โลกในเรื่องจำนวนคนพิการที่เพิ่มขึ้น ประเด็นเรื่องความเปราะบาง อุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน และความเสี่ยงต่อการถูกระทำ ความรุนแรง ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ในสถานการณ์โลกมีรายงานว่า คนพิการมักเผชิญกับความรุนแรงจากผู้ใกล้ชิด เช่น สมาชิกในครอบครัว ผู้ดูแล หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ในสถานดูแล เช่นเดียวกับในประเทศไทย ซึ่งพบว่า เด็กพิการที่อยู่ในสถานดูแลมีความเสี่ยงต่อการถูกระทำความรุนแรงสูง คนพิการในครอบครัวมักประสบกับการล่วงละเมิดทางจิตใจหรือการละเลย และความรุนแรงเหล่านี้หลายครั้งไม่ถูกรายงาน เนื่องจากการพึ่งพาผู้กระทำ หรือขาดช่องทางในการร้องเรียนที่เข้าถึงได้ อีกทั้งข้อมูลและงานวิจัยไม่เพียงพอ ฐานข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงต่อคนพิการยังมีข้อจำกัด เช่น ขาดการจำแนกข้อมูลตามเพศ วัย หรือประเภทความพิการ ซึ่งทำให้การวางนโยบายและการป้องกันมีข้อจำกัด สถานการณ์นี้สะท้อนแนวโน้มโลกเช่นกันว่าประเทศส่วนใหญ่ไม่มีข้อมูลแยกประเภทเกี่ยวกับความรุนแรงต่อคนพิการอย่างเป็นระบบ (World Health Organization, 2022) สำหรับประเด็นของเด็กและผู้หญิงพิการ ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางในกลุ่มเปราะบาง สถานการณ์ในไทยและโลกต่างยืนยันตรงกันว่า ผู้หญิงและเด็กพิการคือกลุ่มที่เผชิญความเสี่ยงมากที่สุด ผู้หญิงพิการมีแนวโน้มจะถูกทำร้ายร่างกายและล่วงละเมิดทางเพศสูงกว่าผู้หญิงทั่วไป เด็กพิการโดยเฉพาะเด็กที่มีข้อจำกัดด้านพัฒนาการ เผชิญกับความรุนแรงมากกว่าเด็กทั่วไป และมีแนวโน้มที่จะถูกละเลยมากขึ้นหากอยู่ในสถานดูแล ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับคนพิการในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กและผู้หญิงพิการ และนำไปสู่ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาเชิงนโยบาย ระบบปฏิบัติการ และองค์ความรู้ เพื่อให้สามารถสร้าง “สังคมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ได้อย่างแท้จริง

แนวคิดเรื่องความรุนแรง (Violence)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ให้ความหมายของการใช้ความรุนแรงว่า การจงใจใช้กำลังหรืออำนาจทางกายเพื่อข่มขู่หรือกระทำต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อกลุ่มบุคคลหรือชุมชน ซึ่งมีผลทำให้เกิดหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลให้เกิดการบาดเจ็บ ตาย หรือเป็นอันตรายต่อจิตใจ หรือเป็นการยับยั้งการเจริญงอกงามหรือกีดกันหรือปิดกั้น ทำให้สูญเสียสิทธิบางประการ และขาดการได้รับในสิ่งที่สมควรจะได้รับ โดยมีแนวคิดในการแบ่งรูปแบบลักษณะของความรุนแรง (Nature of Violence Acts) 4 รูปแบบ (Krug et al., 2002) ดังนี้

(1) ความรุนแรงทางร่างกาย (Physical Violence) คือ การได้รับบาดเจ็บโดยผู้กระทำความรุนแรงต่อร่างกาย ในรูปแบบการเมียนตี ตะ กัด หรือวิธีอื่น ทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับบาดเจ็บ การทะเลาะวิวาท เหตุการณ์ที่ไม่ใช่อุบัติเหตุ และการทำให้เสียชีวิต รวมถึงการดูแลที่ไม่เหมาะสม

(2) ความรุนแรงทางเพศ (Sexual Violence) คือ การกระทำใด ๆ ที่ผู้กระทำมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ผู้ถูกกระทำเป็นเครื่องมือตอบสนองความต้องการทางเพศ หรือตกลงยินยอมร่วมกัน หรือใช้กำลังบังคับข่มขู่หรือหลอกล่อ ชักชวน ให้สิ่งตอบแทนต่อการกระทำนั้น การทำแท้ง การทำหมันโดยไม่สมัครใจ รวมถึงการเปลือยกายต่อหน้าคนอื่นหรือถูกบังคับให้ดูการล่วงละเมิดทางเพศ

(3) ความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological Violence) คือ การทำร้ายจิตใจ การควบคุมบังคับ การบีบคั้นทางจิตใจ การข่มขู่ ด่าทอ การทำให้ได้รับความอับอาย ด้อยค่า หรือลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นำไปสู่การสูญเสียความมั่นใจและความนับถือตนเอง ความรุนแรงทางจิตใจมักเกิดขึ้นพร้อมกับการล่วงละเมิดรูปแบบอื่น ๆ และอาจแสดงออกมาในรูปแบบของการปลุกฝังทัศนคติและอคติของผู้ดูแล ผู้ช่วยคนพิการ หรือสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อคนพิการ

(4) ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสียหรือการละเลยทอดทิ้ง (Deprivation or Neglect) คือ การเลี้ยงดูและคุ้มครองที่ไม่เหมาะสม การไม่คุ้มครองจากอันตรายหรืออุบัติเหตุ การจงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตและสุขอนามัยจนเกิดอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจ การละเลยความต้องการด้านกายภาพของคนพิการ รวมถึงการเอาเปรียบทางการเงินและการบังคับทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลกยังใช้แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงสังคม (Social Ecological Model) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ความรุนแรงระหว่างบุคคลผ่านปัจจัยที่มีอิทธิพลใน 4 ระดับ (Heise, 1998; Krug et al., 2002) ได้แก่ ระดับบุคคล (Individual) ซึ่งพิจารณาปัจจัยทางชีวภาพและประวัติส่วนตัวของแต่ละบุคคล ระดับความสัมพันธ์ (Relationship) ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ใกล้ชิด เช่น ครอบครัว เพื่อน และคู่รัก ระดับชุมชน (Community) ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น โรงเรียน ที่ทำงาน และชุมชนที่อยู่อาศัย และระดับสังคม (Societal) ซึ่งครอบคลุมปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และนโยบายที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรง โดยเน้นการวิเคราะห์ความรุนแรงในมุมมองที่หลากหลายและมุ่งเน้นให้มีการดำเนินการป้องกันในทุกระดับ

ความรุนแรงต่อคนพิการ

ความพิการและความรุนแรงนั้นมีความเกี่ยวโยงกัน ความพิการเพิ่มความเสี่ยงต่อความรุนแรงและในขณะเดียวกันประสบการณ์ความรุนแรงก็อาจทำให้เกิดความพิการหรือเพิ่มความพิการ คนพิการมีแนวโน้มที่จะตกเป็นผู้เสียหายจากความรุนแรงมากกว่าคนทั่วไป และมีความเสี่ยงสูงกว่าในคนพิการทางสติปัญญาและทางจิตสังคม (World Health Organization, 2022) อาชญากรรมรุนแรงที่ร้ายแรง เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ การทำร้ายร่างกาย และการปล้นทรัพย์ มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อคนพิการมากกว่าคนไม่พิการถึงสามเท่า (Harrell, 2017) อีกทั้ง ผู้ใหญ่และเด็กที่มีความพิการมีความเสี่ยงต่อความรุนแรงมากกว่าผู้ที่ไม่มีความพิการ (Hughes et al., 2012; Jones et al., 2012)

คนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง มักเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิในการคุ้มครองและการช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติ การถูกผลักดันให้เข้าสู่ภาวะยากจน การขาดโอกาสทางการศึกษา และการจ้างงาน รวมถึงการต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการดำรงชีวิต อีกทั้งยังขาดความตระหนักรู้เกี่ยวกับการถูกละเมิดสิทธิ เผชิญกับอุปสรรคด้านการสื่อสารและความขัดแย้งต่าง ๆ และในบางกรณีอาจถูกกักขังอยู่ในระบบการดูแลแบบสถาบัน (Hughes et al., 2012; Limmanee et al., 2017; United Nations Population Fund, 2018)

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับคนพิการมีรากฐานจากปัจจัยเชิงโครงสร้าง ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงในการถูกกระทำความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อความรุนแรงดังกล่าวเกิดซ้ำ และไม่ถูกรายงานอย่างเป็นทางการ (Namatovu et al., 2018) ปัจจัยเหล่านี้สามารถจำแนกออกเป็นสามกลุ่มหลัก ได้แก่ ประการแรก การเข้าถึงบริการและทรัพยากรที่จำกัด เช่น อักษรเบรลล์ เสียงบรรยายภาพ (Audio Description) ภาพบรรยายเสียง (Closed Caption) และภาษามือ (Shah et al., 2014; UNFPA Asia and the Pacific Regional Office, 2023) ประการที่สอง ระบบสนับสนุนที่ไม่พร้อมและขาดการฝึกอบรมผู้ให้บริการ และประการสุดท้าย อุปสรรคทางสังคมและความกลัวในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และบางครั้งยังเผชิญกับการถูกมองว่าเป็นพยานที่ไม่น่าเชื่อถือ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของความรุนแรงต่อคนพิการในเชิงระบบ

ความรุนแรงต่อคนพิการมีผู้กระทำที่หลากหลาย ทั้งจากคนใกล้ชิด เพื่อนบ้าน ผู้ดูแลคนพิการ หรือแม้กระทั่งคนแปลกหน้า คนพิการมีความเสี่ยงต่อความรุนแรงจากสมาชิกในครอบครัวและคนที่คุ้นเคยเนื่องจากมีความใกล้ชิดและมีโอกาสใช้เวลากับคนพิการ (Ballan et al., 2017) ความรุนแรงต่อคนพิการไม่เพียงแต่เกิดขึ้นที่บ้าน แต่ยังเกิดขึ้นในโรงเรียน ที่ทำงาน สถาบันที่ให้การดูแลคนพิการ และสถานที่สาธารณะ (European Union Agency for Fundamental Rights, 2012; United Nations, 2017) ความรุนแรงต่อคนพิการเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงเวลา โดยความรุนแรงมีแนวโน้มเกิดขึ้นในช่วงกลางวันมากกว่าคนที่ไม่ได้พิการที่มักเกิดเหตุในช่วงกลางคืน (Harrell, 2017) นอกจากนี้ คนพิการประสบกับความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยผู้ก่อเหตุคนเดียวหรือหลายคน และความรุนแรงนั้นเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานานกว่าเมื่อเทียบกับคนที่ไม่มีความพิการ (Hughes et al., 2012; Hughes et al., 2019)

ความรุนแรงที่กระทำต่อคนพิการเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและมีพลวัต โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในมิติของเพศสภาพ ช่วงอายุ และประเภทของความพิการ ตลอดจนการประเมินขนาดและลักษณะของความรุนแรงยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านข้อมูลและวิธีวิจัย โดยเฉพาะในประเทศรายได้ต่ำและปานกลางที่เป็นที่อยู่อาศัยของคนพิการส่วนใหญ่ในโลก (Jones et al., 2012; UNFPA Asia and the Pacific Regional Office, 2023) ความสัมพันธ์ระหว่างความพิการและความรุนแรงจึงเป็นวงจรที่ส่งผลซึ่งกันและกัน ทั้งในแง่ที่ความพิการเพิ่มความเสี่ยงต่อการเผชิญความรุนแรง และความรุนแรงสามารถก่อให้เกิดหรือซ้ำเติมความพิการที่มีอยู่ ช่องว่างของข้อมูลและข้อจำกัดในการศึกษาไม่เพียงแต่ขัดขวางการออกแบบมาตรการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในการเข้าถึงสิทธิและความยุติธรรมของคนพิการในระดับสังคม

ความรุนแรงต่อผู้หญิงพิการ

ผู้หญิงพิการมีแนวโน้มที่พบกับความรุนแรงในทุกรูปแบบมากกว่าผู้หญิงที่ไม่พิการตั้งแต่สองเท่าถึงสี่เท่า (Dunkle et al., 2018; García-Cuellar et al., 2023; UNFPA APRO, 2022) ผู้หญิงพิการมีอัตราการล่วงละเมิดทางอารมณ์ ทางเพศ ทางร่างกาย และการแสวงประโยชน์สูงกว่าเมื่อเทียบกับผู้หญิงที่ไม่มีความพิการหรือผู้ชายที่พิการ (Del Rio et al., 2013; United Nations, 2017) และผู้หญิงพิการทางสติปัญญามีแนวโน้มว่าจะได้รับผลกระทบต่อการล่วงละเมิดทางเพศมากกว่าคนไม่พิการถึงสิบสองเท่า

(Shapiro, 2018) แม้ว่าข้อมูลทั่วโลกเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงที่มีความพิการยังมีจำกัด (UNFPA Asia and the Pacific Regional Office, 2023) ผู้เขียนบทความพบตัวอย่างการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงพิการในประเทศสหรัฐอเมริกา เวียดนาม กัมพูชา อินเดีย และออสเตรเลีย เพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ในสหรัฐอเมริกาผู้หญิงพิการมีความเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดมากกว่าผู้หญิงที่ไม่มีความพิการถึงร้อยละ 40 (Alriksson-Schmidt et al., 2010; Smith, 2008) ในประเทศเวียดนาม ผู้หญิงพิการหนึ่งในสามหรือร้อยละ 33 เคยประสบกับความรุนแรงทางร่างกายจากคนรักเมื่อเทียบกับผู้หญิงชาวเวียดนามที่ไม่มีความพิการ และผู้หญิงพิการหนึ่งในสี่สิบสามคนหรือร้อยละ 4.41 เคยประสบกับการล่วงละเมิดทางเพศในวัยเด็กเมื่อเทียบกับผู้หญิงที่ไม่มีความพิการ (MOLISA et al., 2020) จากการศึกษาวิจัยในประเทศกัมพูชา ผู้หญิงพิการถูกใช้ความรุนแรงทุกประเภทสูงกว่าผู้หญิงที่ไม่มีความพิการมาก (Astbury & Walji, 2013; Saxton et al., 2001) ในการสำรวจผู้หญิงที่มีความพิการ 700 คนในอินเดีย ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเคยประสบกับความรุนแรงในครอบครัว (United Nations ESCAP, 2016) และจากการศึกษาวิจัยในประเทศออสเตรเลียพบว่าผู้หญิงพิการร้อยละ 40 เคยประสบกับความรุนแรงทางร่างกาย และผู้หญิงพิการมีแนวโน้มที่จะประสบกับความรุนแรงทางเพศมากกว่าผู้หญิงที่ไม่มีความพิการถึงสองเท่า (Royal Commission into Violence, Abuse, Neglect and Exploitation of People with Disability, 2021)

กล่าวโดยสรุป ความรุนแรงต่อผู้หญิงพิการเป็นปรากฏการณ์เชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้หญิงพิการที่มีภาวะเปราะบาง เช่น ผู้หญิงพิการทางสติปัญญา มีความเสี่ยงต่อการเผชิญความรุนแรงทุกรูปแบบสูงกว่ากลุ่มอื่น แม้ข้อมูลเชิงสถิติจะยังมีข้อจำกัด แต่แนวโน้มเชิงประจักษ์สะท้อนอย่างชัดเจนว่าผู้หญิงพิการเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกระทำความรุนแรงและต้องการมาตรการคุ้มครองอย่างเร่งด่วนและเฉพาะเจาะจง

ความรุนแรงต่อเด็กพิการ

เด็กที่มีความพิการถือว่ามีความเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหายของความรุนแรงมากกว่าเด็กวัยเดียวกันที่ไม่มีความพิการเป็นอย่างมาก (Hughes et al., 2012; Jones et al., 2012) เด็กพิการมากกว่าหนึ่งในสี่เคยตกเป็นผู้เสียหายจากความรุนแรงในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และหนึ่งในห้าคนตกเป็นผู้เสียหายจากความรุนแรงทางร่างกาย (UNICEF, 2013) เด็กพิการทางการได้ยิน พิการทางการเห็น หรือออทิสติก มีความพิการทางจิตสังคมและสติปัญญา หรือมีความพิการซ้ำซ้อนมีความเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายทุกรูปแบบมากที่สุด (Braathen et al., 2017; Meer & Combrinck, 2015) เด็กที่พิการทางสติปัญญามีความเสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรมมากกว่าเด็กอื่น ๆ ถึงห้าเท่า และมีความเสี่ยงต่อการถูกกลั่นแกล้งมากกว่าเด็กพิการประเภทอื่น (European Union Agency for Fundamental Rights, 2012; Spencer, et al., 2005)

เด็กพิการมีแนวโน้มที่จะตกเป็นผู้เสียหายจากความรุนแรงทางเพศมากกว่าเด็กไม่พิการเกือบสามเท่า โดยเด็กหญิงมีความเสี่ยงสูงสุด (Jones et al., 2012) เด็กหญิงและเยาวชนหญิงที่พิการมีโอกาสถูกทำร้ายมากกว่าเพื่อนผู้ชายหรือเพื่อนผู้หญิงที่ไม่มีความพิการ (United Nations, 2017) จากการศึกษาวิจัยของ African Child Policy Forum เกี่ยวกับความรุนแรงต่อเยาวชนพิการ พบว่าเยาวชนพิการอายุระหว่าง 18 ถึง 24 ปี ทุกคนที่ได้รับการสัมภาษณ์เคยถูกล่วงละเมิดทางเพศอย่างน้อยหนึ่งครั้ง และส่วนใหญ่มากกว่า 1 ครั้งในชีวิต (The African Child Policy Forum, 2010) เด็กพิการที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มีความหลากหลายทางเพศ หรืออาศัยอยู่ในความยากจนจะเพิ่มความเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายทางเพศมากกว่าเด็กที่ไม่พิการ (Dowse et al., 2016) ยิ่งไปกว่านั้น เด็กและผู้พิการมักถูกปฏิเสธการเข้าถึงความยุติธรรมและบริการตอบสนองสำหรับผู้รอดชีวิตจากความรุนแรงทางเพศ (United Nations Population Fund, 2018)

เด็กพิการต้องเผชิญกับความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ที่กระทำโดยพ่อแม่ เพื่อน ครู ผู้ให้บริการ และบุคคลอื่น รวมถึงคนรัก เด็กผู้หญิงและผู้หญิงพิการมีความเสี่ยงต่อความรุนแรงทางเพศมากกว่าเมื่ออยู่นอกโรงเรียน (Arulogun et al., 2012) โดยเพื่อนบ้านและสมาชิกในครอบครัวใช้อาการล่วงละเมิดทางเพศในขณะที่เด็กอยู่คนเดียวซึ่งมีความเสี่ยงน้อยที่จะถูกจับ (Saka, 2013) เด็กพิการที่ต้องอยู่ในการดูแลเชิงสถาบันมีความเสี่ยงอย่างมากที่จะประสบกับความรุนแรง บางแห่งมีการดูแลที่ไม่มีมาตรฐานหรือขาดการติดตามตรวจสอบ ความรุนแรงต่อเด็กพิการโดยส่วนหนึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ลงโทษหรือควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และในบางกรณีเป็นความรุนแรงในรูปแบบของการบำบัดรักษา (European Union Agency for Fundamental Rights, 2012; UNICEF, 2017)

แม้ว่าจะมีหลักฐานการศึกษาวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับอัตราความรุนแรงต่อเด็กพิการ แต่การวิจัยส่วนใหญ่ที่ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ครอบคลุมถึงความรุนแรงทุกรูปแบบที่เด็กพิการต้องเผชิญ ข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กนั้นเข้าถึงได้ยาก ส่วนใหญ่เป็นเพราะไม่ได้รับการรายงานและมีการปิดบังซ่อนเร้นสถานการณ์ เด็กพิการอาจเผชิญกับความรุนแรงในอัตราที่สูงกว่าที่รายงานไว้อย่างมีนัยสำคัญ

สถานการณ์ความรุนแรงต่อคนพิการในประเทศไทย

สำหรับสถิติความรุนแรงต่อคนพิการในประเทศไทย ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดเก็บข้อมูลคนพิการที่ประสบความรุนแรงระหว่าง พ.ศ. 2559-2566 พบว่า มีการแจ้งเหตุคนพิการประสบความรุนแรง จำนวน 804 คน แบ่งเป็นความรุนแรงภายในครอบครัวจำนวน 552 คน หรือร้อยละ 68.66 และความรุนแรงภายนอกครอบครัวจำนวน 252 คนหรือร้อยละ 31.34 ทั้งนี้ การแจ้งเหตุความรุนแรงต่อคนพิการมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2564-2565 ที่เป็นช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Social Assistance Center Hotline 1300, 2024) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวยังขาดการจำแนกเพศและช่วงวัยของคนพิการผู้ถูกระทำ ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงตามแนวคิดปฏิกิริยาภาวะ ซึ่งเป็นความเปราะบางที่เกิดจากมิติอัตลักษณ์ที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงสังคม พบว่า ในระดับบุคคล คนพิการมีข้อจำกัดด้านร่างกายและการสื่อสาร มีความเสี่ยงต่อความรุนแรงสูงขึ้น ในระดับความสัมพันธ์ พบว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัวมากกว่าภายนอกครอบครัว ซึ่งเห็นถึงถึงความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลในครอบครัว ส่วนในระดับชุมชน พบว่า ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส คนพิการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่ายน้อยลงเนื่องจากต้องกักตัวอยู่ที่บ้านและเว้นระยะห่าง ทำให้มีการรายงานที่ล่าช้าหรือไม่ได้รับการแจ้งเหตุ และในระดับสังคม พบว่า ระบบสนับสนุนไม่เพียงพอโดยเฉพาะในภาวะวิกฤต ทำให้คนพิการถูกทิ้งให้อยู่ในความเสี่ยงกับผู้กระทำ

ทั้งนี้ รายงานของศูนย์ช่วยเหลือสังคมฯ มีความสอดคล้องกับรายงานการสำรวจสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และคนพิการปี 2565 โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม (Social Equality Promotion Foundation, 2023) ระบุว่า คนพิการส่วนใหญ่ถูกล่วงละเมิดทางเพศจากคนในครอบครัวของตนเองและคนใกล้ชิด รวมถึงถูกระทำรุนแรงทางเพศ ส่งผลต่อจิตใจสร้างความขมขื่นใจให้แก่คนพิการอย่างต่อเนื่องยาวนาน และขาดโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพ มีคนพิการที่ถูกกระทำรุนแรงเพียง 1 ใน 4 ของผู้ถูกระทำทั้งหมดเท่านั้นที่เข้าแจ้งความเพื่อดำเนินคดี นอกนั้นไม่ได้เข้าแจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะผู้กระทำเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน

ในส่วนของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงต่อคนพิการในประเทศไทย เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์ (Sherer, 2006) ระบุว่าในช่วง พ.ศ. 2539-2549 ประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาขนาดของหน้าที่ 56 วารสารสถาบันราชสุดา ปีที่ 21 ฉบับที่ 1

ปัญหาและรูปแบบความรุนแรงต่อคนพิการ งานวิจัยที่สำคัญในช่วงเวลานั้นส่วนมากเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลกระทบด้านสุขภาพต่อผู้สูงอายุพิการที่ถูกทอดทิ้ง คนตาบอดถูกขโมยล้อตเตอร์รี่ ต่อมาในปี 2563 งานวิจัยของสุพัตรา สีเส็ด และคณะ (Seesaet et al., 2020) ศึกษาเรื่อง “การถูกระทำความรุนแรงต่อคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสมุทรปราการ” ศึกษาความชุกของการถูกระทำความรุนแรงของคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 201 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างเคยถูกระทำความรุนแรงที่ร้อยละ 98 โดยแบ่งออกเป็นทางด้านจิตใจมากที่สุด รองลงมาคือด้านร่างกาย ด้านการถูกทอดทิ้ง และด้านทางเพศ ทั้งนี้แม้ว่าการศึกษาวิจัยด้านความรุนแรงต่อคนพิการในประเทศไทยจะเริ่มตื่นตัวเพิ่มขึ้นแต่ยังคงพบได้อย่างจำกัด จึงมีความจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อหาแนวทางการป้องกันและให้ความช่วยเหลือคนพิการที่ประสบความรุนแรง

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงต่อคนพิการ แต่ข้อมูลยังคงจำกัดและไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มความพิการและทุกรูปแบบของความรุนแรง จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาแนวทางป้องกันความรุนแรงต่อคนพิการที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากขึ้น

ผลกระทบจากความรุนแรงต่อคนพิการ

ความรุนแรงส่งผลเสียต่อความเป็นอยู่ทางร่างกาย จิตใจ และสังคมของคนพิการ และในบางกรณีอาจนำไปสู่การเสียชีวิตก่อนวัยอันควร และยังสามารถทำให้ความพิการที่มีอยู่ก่อนนั้นรุนแรงขึ้นหรือนำไปสู่ความพิการรูปแบบใหม่ (Committee on the Rights of the Child, 2011; UNICEF, 2017) ความรุนแรงส่งผลกระทบโดยตรงทั้งเรื่องของสุขภาพ การตั้งครภ์ไม่พึงประสงค์ การยุติการตั้งครภ์ที่ไม่ปลอดภัย การติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การพบกับปัญหาสุขภาพเรื้อรังและการมีบาดแผลทางใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวะสุขภาพจิตและสภาวะป่วยทางจิตใจเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างร้ายแรง (Post-Traumatic Stress Disorder : PTSD) (The Asia Foundation, 2016; UNFPA Asia and the Pacific Regional Office, 2023)

ความรุนแรงต่อคนพิการโดยเฉพาะเด็กหญิงพิการหรือผู้หญิงพิการ ส่งผลกระทบรุนแรงทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และระบบสนับสนุนรอบตัว ซึ่งไม่ใช่เพียงเรื่อง “รายบุคคล” แต่เป็นผลลัพธ์จาก “โครงสร้างทางสังคม” สอดคล้องกับแนวคิดตัวแบบความพิการทางสังคม (Social Model of Disability) ซึ่งกล่าวถึงความพิการว่าไม่ใช่ปัญหาจากข้อจำกัดทางร่างกายของบุคคลเท่านั้น แต่เกิดจากอุปสรรคในโครงสร้างสังคมและมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน (Oliver, 1990; Shakespeare, 2006) เช่น โอกาส การเลือกปฏิบัติ และการเข้าถึงสิทธิ ความรุนแรงที่คนพิการประสบเป็นผลสะท้อนของ “ความล้มเหลวของระบบสังคม” ที่ไม่สามารถคุ้มครอง ขาดความรู้ความเข้าใจ หรือการเพิกเฉยต่อศักดิ์ศรีและสิทธิของคนพิการ ทำให้คนพิการกลายเป็น “ผู้ถูกควบคุม” เช่น การถูกบังคับทำหมัน หรือการปฏิเสธความรู้สึกทางเพศของผู้หญิงพิการ สิ่งเหล่านี้ตอกย้ำว่าคนพิการถูกลดทอนให้เป็นเพียง “ร่างกาย” ที่ไร้สิทธิในความเป็นเจ้าของตนเอง

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ถึงความรุนแรงต่อคนพิการด้วยแนวคิดปฏิภาคภาวะ (Intersectionality) พบว่าความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการเกิดขึ้นพร้อมกันแบบพหุมิติ โดยเฉพาะในกรณีของผู้หญิงพิการและเด็กหญิงพิการ การเลือกปฏิบัติไม่ได้เกิดขึ้นเพียงอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่ง เช่น เพศ หรือความพิการเพียงลำพัง หากแต่เกิดจากการซ้อนทับของหลายปัจจัย เช่น เพศ วัย ชาติพันธุ์ ความยากจน และการขาดการสนับสนุนทางสังคม ส่งผลให้เกิดภาวะที่เรียกว่า “การเลือกปฏิบัติซ้อนทับ” (Intersectional Discrimination) หรือ “ความรุนแรงซ้อนทับ” (Double or Triple Marginalization) (Crenshaw, 1989) ส่งผลให้คนพิการอาจถูกทำให้กลายเป็นคนไร้บทบาท (Roleless) ไร้เพศ (Sexless) หรือไม่มีความรู้สึกทางเพศ (Asexual) ซึ่งเป็นปมด้อยกว่าผู้ชายพิการ (Sherer, 2006) กล่าวได้ว่า ความรุนแรงต่อคนพิการส่งผล

กระทบอย่างลึกซึ้งต่อศักดิ์ศรีและสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ความรุนแรงเหล่านี้ฝังลึกอยู่ในโครงสร้างสังคมที่เลือกปฏิบัติ ควบคุม และลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ เป็นทั้งผลลัพธ์และกลไกของการสร้างความพิการแบบซ้ำซ้อน ที่ทำให้ความเปราะบางทางร่างกายกลายเป็นความเปราะบางทางสังคม สะท้อนถึงปัญหาทางสังคมที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

ความรุนแรงต่อคนพิการจึงไม่เพียงเป็นปัญหาส่วนบุคคล แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังอยู่ในทัศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม และระบบที่ไม่ได้เอื้อต่อการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะสิทธิในการคุ้มครองและกระบวนการยุติธรรม อุปสรรคเชิงระบบ เช่น การขาดบริการที่เหมาะสม การฝึกอบรม และทรัพยากรที่จำเป็น ทำให้ความรุนแรงยังคงดำรงอยู่ ซ้ำซาก และไม่ถูกรายงาน การอภิปรายสำคัญจึงอยู่ที่ว่าระบบปัจจุบันเอื้อต่อการคุ้มครองคนพิการจริงหรือไม่ หรือกลับเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างที่ทำให้คนพิการถูกละเลย ถูกกีดกัน และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิอย่างเท่าเทียมได้ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอาจเกิดได้จากทั้งบุคคลในครอบครัวและคนแปลกหน้า และสามารถเกิดขึ้นในทุกบริบทของชีวิต แต่การตอบสนองในปัจจุบันยังคงเน้นไปที่การแก้ปัญหา “ปลายเหตุ” มากกว่าการแก้ไขปัญหามีรากฐานลึกซึ้งในโครงสร้างสังคมที่ไม่เท่าเทียม

บทสรุป

ความรุนแรงต่อคนพิการเป็นประเด็นสิทธิมนุษยชนที่สะท้อนถึงความล้มเหลวของระบบสังคมในการคุ้มครองบุคคลกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาผ่านกรอบแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงสังคม (Social Ecological Model) ซึ่งอธิบายว่าความรุนแรงไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยระดับบุคคลเท่านั้น หากแต่เป็นผลของปัจจัยเชื่อมโยงกันหลายระดับ ทั้งระดับบุคคล ความสัมพันธ์ ชุมชน และสังคม ในระดับบุคคล คนพิการมักต้องเผชิญกับภาวะพึ่งพาผู้อื่นหรือข้อจำกัดในการสื่อสาร ล้วนเพิ่มความเสี่ยงต่อการถูกกระทำความรุนแรง ระดับความสัมพันธ์ เช่น ความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลกับผู้ดูแลหรือคู่ชีวิต มักกลายเป็นช่องทางที่นำไปสู่ความรุนแรงในระดับชุมชน การขาดกลไกเฝ้าระวังหรือระบบสนับสนุนที่เข้มแข็ง ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือผู้ถูกกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในระดับสังคม การเลือกปฏิบัติ และบริการสนับสนุนทางสังคมที่ไม่รองรับคนพิการอย่างเพียงพอ ล้วนสะท้อนถึงความรุนแรงที่ฝังรากอยู่ในเชิงโครงสร้าง นอกจากนี้ การนำแนวคิดปฏิภาคภาวะ (Intersectionality) เข้ามาใช้วิเคราะห์ช่วยอธิบายถึงความซับซ้อนของประสบการณ์ที่ผู้หญิงพิการหรือเด็กพิการต้องเผชิญ เป็นผลจากการทับซ้อนของอัตลักษณ์ เช่น เพศ วัย ความพิการ และสถานะทางสังคม ความรุนแรงไม่เพียงก่อให้เกิดบาดแผลทางร่างกายและจิตใจเท่านั้น แต่ยังทำให้คนพิการเข้าไม่ถึงบริการพื้นฐาน เช่น การรักษาพยาบาล กลไกการแจ้งเหตุ หรือการคุ้มครองทางกฎหมาย ซึ่งไม่ได้ถูกออกแบบมาให้รองรับความต้องการเฉพาะของคนพิการ ยิ่งไปกว่านั้นการเก็บข้อมูล การศึกษาวิจัย และการรายงานเกี่ยวกับความรุนแรงต่อคนพิการทั้งจากหน่วยงานรัฐและองค์กรระหว่างประเทศยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดการจำแนกตามเพศ ช่วงวัย และประเภทความพิการ อันนำไปสู่การไม่สามารถกำหนดมาตรการป้องกันหรือคุ้มครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาจึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเฉพาะราย แต่เป็นผลจากระบบที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการได้อย่างแท้จริง ดังนั้น บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย: ปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมการคุ้มครองคนพิการจากความรุนแรงทุกรูปแบบ และพัฒนาฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง โดยจำแนกตามเพศ ช่วงวัย และประเภทความพิการ เพื่อใช้ในการวางแผนและติดตามนโยบาย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ: สร้างระบบเฝ้าระวังในระดับชุมชน ครอบครัว และสถานดูแลต่าง ๆ ตลอดจนการรณรงค์เปลี่ยนทัศนคติในสังคม ไม่ให้มองคนพิการเป็นเพียง “ผู้ด้อยโอกาสที่ไม่มีเพศ” แต่เป็น “บุคคลที่มีศักดิ์ศรีเท่าเทียม” มีการพัฒนาคู่มือปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรสหวิชาชีพ เช่น ผู้บังคับใช้กฎหมาย

หน้าที่ 58 วารสารสถาบันราชสุดา ปีที่ 21 ฉบับที่ 1

บุคลากรด้านการแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้สามารถรับมือกับความรุนแรงต่อคนพิการอย่างเข้าใจ บริบท และสนับสนุนการเข้าถึงบริการแจ้งเหตุ การคุ้มครอง และการฟื้นฟูที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของคนพิการแต่ละประเภท

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ: ส่งเสริมงานวิจัยความรุนแรงต่อคนพิการที่ใช้กรอบแนวคิดสมัยใหม่ เช่น แนวคิดตัวแบบความพิการทางสังคม แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงสังคม และแนวคิดปฏิภาคนภาวะ เพื่อให้เข้าใจรากของปัญหาอย่างลึกซึ้งและออกแบบนโยบายที่ตอบโจทย์ความเป็นจริง ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนบทความขอขอบพระคุณ รศ.ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล รศ.ดร.สมนทิพย์ จิตสว่าง และ ผศ.ดร.จิตติยา เพชรมนู อาจารย์ประจำสาขาวิชาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รศ. ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร มหาวิทยาลัยหัวเฉียว Prof. Dr.David W. Engstrom, San Diego State University และ ดร.วิจิตา รชตะนันท์กุล ผู้เชี่ยวชาญด้านคนพิการ และอดีตที่ปรึกษาวิชาการพัฒนาสังคม (นักวิเคราะห์นโยบายและแผนทรงคุณวุฒิ) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนเสริมพลังนิสัยให้เข้มแข็งในการศึกษาและทำประโยชน์ให้กับสังคมต่อไปโดยไม่ย่อท้อ

เอกสารอ้างอิง

- Alriksson-Schmidt, A. I., Armour, B. S. & Thibadeau, J. K. (2010). 'Are Adolescent Girls With a Physical Disability at Increased Risk for Sexual Violence?'. *Journal of School Health*, 361–367. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1746-1561.2010.00514.x>
- Arulogun, O. S., Ayode, T. M., Oyewole, O. E., Nwaorgu, O., Afolabi, N. B. (2012) Experience of violence among deaf girls in Ibadan metropolis, Nigeria. *International Journal of Collaborative Research on Internal Medicine and Public Health*, 4(8), 1488-1496. <https://www.iomcworld.org/articles/experience-of-violence-among-deaf-girls-in-ibadanmetropolis-nigeria.pdf>
- Astbury, J., & Walji, F. (2013). *Triple Jeopardy: Gender based violence and human rights violations experienced by women with disabilities in Cambodia*. Australian AID Research Working Paper 1. https://iwda.org.au/assets/files/20130204_TripleJeopardyReport.pdf
- Ballan, M. S., Freyer, M. B., & Powledge, L. (2017). Intimate partner violence among men with disabilities: The role of health care providers. *American Journal of Men's Health*, 11, 1436–1443. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1557988315606966>
- Braathen, A., Rohleder, P. & Azalde, G. (2017). *Sexual and Reproductive Health and Rights of Girls with Disabilities: A review of the literature*. University of East London. 18-19. https://www.sintef.no/globalassets/sintef-teknologi-og-samfunn/en-sintef-teknologi-og-samfunn/2017-00083_report-sintef-uel-literature-review-srhr-girls-disability-with-appendices.pdf

- Committee on the Rights of the Child. (2011). *General Comment No. 13, The right of the child to freedom from all forms of violence*. United Nations.
<https://digitallibrary.un.org/record/711722?ln=en&v=pdf>
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 138-167.
<https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=uclf>
- Del Río Ferres, E., Megías, J. L., & Expósito, F. (2013). Gender-based violence against women with visual and physical disabilities. *Psicothema*, 25(1), 67–72.
<https://www.psicothema.com/pdf/4082.pdf>
- Department of Empowerment of Persons with Disabilities. (2025). *Report on the situation of persons with disabilities*. Ministry of Social Development and Human Security.
<https://dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation>
- Dowse, L., Soldatic, K., Spangaro, J., & Toorn, G. V. (2016). Mind the Gap: the extent of violence against women with disabilities in Australia, Australian. *Journal of Social Issues*, 51(3), 341-359.
https://www.researchgate.net/publication/312284602_Mind_the_gap_the_extent_of_violence_against_women_with_disabilities_in_Australia
- Dunkle, K., Heijden, I. V. D., Stern, E., & Chirwa, E. (2018). *Disability and violence against women and girls: Emerging evidence from the What Works to Prevent Violence against Women and Girls programme*. UK Aid, Department for International Development.
<https://www.whatworks.co.za/documents/publications/195-disability-brief-whatworks-23072018-web/file>
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2012). *Choice and control: the right to independent living*. <https://fra.europa.eu/en/publication/2012/choice-and-control-right-independent-living>
- Harrell, E. (2017). *Crimes Against Persons with Disabilities, 2009-2015*. United States Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics. <https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/capd0915st.pdf>
- Heise L. L. (1998). Violence against women: an integrated, ecological framework. *Violence against women*, 4(3), 262–290. <https://doi.org/10.1177/1077801298004003002>
- Hughes, K., Bellis, M. A., Jones, L., Wood, S., Bates, G., Eckley, L., McCoy, E., Mikton, C., Shakespeare, T., & Officer, A. (2012). Prevalence and risk of violence against adults with disabilities: A systematic review and meta-analysis of observational studies. *The Lancet*, 379, 1621–1629. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(11\)61851-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(11)61851-5)

- Hughes, R. B., Robinson-Whelen, S., Raymaker, D., Lund, E. M., Oschwald, M., Katz, M., ... & Lund, E. (2019). The relation of abuse to physical and psychological health in adults with developmental disabilities. *Disability and health journal*, 12(2), 227-234.
<https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2018.09.007>
- García-Cuéllar, M. M., Pastor-Moreno, G., Ruiz-Pérez, I., & Henares-Montiel, J. (2023). The prevalence of intimate partner violence against women with disabilities: A systematic review of the literature. *Disability and Rehabilitation*, 45(1), 1-8.
<https://doi.org/10.1080/09638288.2022.2025927>
- Jones, L., Bellis, M. A., Wood, S., Hughes, K., McCoy, E., Eckley, L., Bates, G., Mikton, C., Shakespeare, T., & Officer, A. (2012). Prevalence and risk of violence against children with disabilities: A systematic review and meta-analysis of observational studies. *The Lancet*, 380(9845), 899–907. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)60692-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60692-8)
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). *The World report on violence and health*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.
https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf
- Limmanee, A., Yoelao, D., & Peungposob, N. (2017). Reproductive Health of Female Adolescents with Disabilities in Thailand. *Journal of Health Science of Thailand*, 26(S.1), S187-S194.
<https://thaidj.org/index.php/JHS/article/view/186>
- Meer, T. & Combrinck, H. (2015). Invisible Intersections: Understanding the complex stigmatization of women with intellectual disabilities in their vulnerability to gender-based violence. *Agenda*, 29(2), 14- 23. https://prevention-collaborative.org/wp-content/uploads/2021/08/Meer_2015_Understanding-the-Stigmatisation-of-Women-with-Intellectual-Disabilities-in-Their-Vulnerability-to-GBV.pdf
- MOLISA, GSO & UNFPA. (2020). *Summary report: Results of the national study on violence against women in Viet Nam 2019 – Journey for change*. Ha Noi, Vietnam.
https://vietnam.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/1._eng_summary_report.pdf
- Namatovu, F., Preet, R., & Goicolea, I. (2018). Gender-based violence among people with disabilities is a neglected public health topic. *Global Health Action*, 11(sup3), 1694758.
<https://doi.org/10.1080/16549716.2019.1694758>
- National Statistical Office & United Nations Children’s Fund. (2022). *The 2022 Disability Survey*.
<https://www.unicef.org/thailand/media/11376/file/Disability%20Survey%20Report%202022.pdf>
- Oliver, M. (1990). *The Politics of Disablement*. Palgrave Macmillan, London.
<https://doi.org/10.1007/978-1-349-20895-1>

- Royal Commission into Violence, Abuse, Neglect and Exploitation of People with Disability. (2021). *Alarming rates of family, domestic and sexual violence of women and girls with disability to be examined in hearing*. <https://disability.royalcommission.gov.au/news-and-media/media-releases/alarming-rates-family-domestic-and-sexual-violence-women-and-girls-disability-be-examined-hearing>
- Saka, E. (2013). *Baseline Survey: The Knowledge, Awareness, Practice and Prevalence Rate of Gender-Based Violence (GBV) Especially Sexual Violence among Girls and Women with Intellectual Disability*. COVAW and KAIH. <https://covaw.or.ke/wp-content/uploads/2021/01/COVAW-BASELINE-SURVEY-ON-KNOWLEDGE-AWARENESS-PRACTICE-PREVALENCE-RATE-OF-SGBV-AGAINST-ICWGS.pdf>
- Saxton, M., Curry, M. A., Powers, L. E., Maley, S., Eckels, K., Gross, J. (2001). 'Bring me my scooter so I can leave you': A study of disabled women handling abuse by personal assistance providers. *Violence Against Women*, 7, 393-412. https://www.researchgate.net/publication/249675326_Bring_My_Scooter_So_I_Can_Leave_You_A_Study_of_Disabled_Women_Handling_Abuse_by_Personal_Assistance_Providers
- Seesaet, S., Auemaneeikul, N., Lagampan, S., & Sujirarat, D. (2020). Violence Against People with Mobility or Physical Disabilities and Related Factors in Samut Prakan Province. *Kuakarun Journal of Nursing*, 27(2), 116-120.
- Shah, S., Woodin, S. & Tsitsou, L. (2014). *Access to specialised victim support services for women with disabilities who have experienced violence*. LBI of Fundamental and Human Rights. <https://gmr.lbg.ac.at/completed-projects-since-2004/access-to-specialized-victim-support-services-for-women-with-disabilities-who-have-experienced-violence/?lang=en>
- Shapiro, J. (2018, January 16). *How prosecutors changed the odds to start winning some of the toughest rape cases*. National Public Radio. NPR Special Series Abused and Betrayed. <https://www.npr.org/2018/01/16/577063976/its-an-easy-crime-to-get-away-with-but-prosecutors-are-trying-to-change-that>
- Shakespeare, T. (2006). *Disability Rights and Wrongs* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203640098>
- Sherer, P. P. (2006). Violence against persons with disabilities: the silent danger hidden in society. *Journal of Sahasat*, 6(1), 76-107.
- Smith, D. (2008). 'Disability, gender and intimate partner violence: Relationships from the behavioural risk factor surveillance system.' *Sexuality and Disability*, 15-28. <https://doi.org/10.1007/s11195-007-9064-6>
- Social Assistance Center Hotline 1300. (2025, June 3). *Statistics on service provision for reporting cases of violence*. Statistics hotline 1300. <https://1300thailand.m-society.go.th/statyearly>
- Social Equality Promotion Foundation. (2023). *Report on the violence situation of children, women, and persons with disabilities*.

- Spencer, N., Devereux, E., Wallace, A., Sundrum, R., Shenoy, M., Bacchus, C. & Logan, S. (2005). Disabling conditions and registration for child abuse and neglect: a population-based study. *Pediatrics*. 116, 609–613. <https://publications.aap.org/pediatrics/article-abstract/116/3/609/68402/Disabling-Conditions-and-Registration-for-Child?redirectedFrom=fulltext>
- The African Child Policy Forum. (2010). *Breaking the Silence: Violence against Children with Disabilities in Africa*. <https://africanchildforum.org/resourcecentre/publications/breaking-the-silence-violence-against-children-with-disabilities-in-africa/>
- The Asia Foundation. (2016). *Understanding violence against women and children in Timor-Leste: Findings from the Nabilan baseline study – Main report*. The Asia Foundation: Dili. https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2016/05/UnderstandingVAWTL_main.pdf
- UNICEF. (2013). *The state of the world's children 2013: Children with disabilities – From exclusion to inclusion*. New York. https://violenceagainstchildren.un.org/sites/violenceagainstchildren.un.org/files/documents/other_documents/sowc_2013-main_report_en.pdf
- UNICEF. (2017). *A Familiar Face: Violence in the Lives of Children and Adolescents*. United Nations International Children's Emergency Fund. <https://data.unicef.org/resources/a-familiar-face/>
- UNFPA APRO. (2022). *Violence against women – Regional snapshot (2022) – kNowVAWdata* (Fact sheet). Bangkok, Thailand. <https://asiapacific.unfpa.org/en/publications/violence-against-women-regional-snapshot-2022-knowvawdata>
- UNFPA Asia and the Pacific Regional Office. (2023). *Disability Inclusion in Gender-Based Violence Programming. Promising Practices and Innovative Approaches from UNFPA ASIAI and the Pacific Country Offices*. UNFPA Asia and the Pacific Regional Office. https://asiapacific.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_gbv_and_disability_inclusion_final_august_11.pdf
- United Nations (2017). *Report of the Special Rapporteur on the rights of persons with disabilities, Sexual and reproductive health and rights of girls and young women with disabilities, A/72/133*. United Nations General Assembly. <https://docs.un.org/en/A/72/133>
- United Nations ESCAP. (2016). *Disability in Asia and the Pacific: The facts*. United Nations ESCAP. <https://www.unescap.org/resources/disability-asia-and-pacific-facts>
- United Nations Population Fund. (2018). *Young persons with disabilities: Global study on ending gender-based violence, and realizing sexual and reproductive health and rights*. https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Final_Global_Study_English_3_Oct.pdf
- World Health Organization. (2022). *Global report on health equity for persons with disabilities*. <https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/sensory-functions-disability-and-rehabilitation/global-report-on-health-equity-for-persons-with-disabilities>